

İş dünyası umutlandı, AB ile ikinci bahar yaşayabilir miyiz?

EKONOMİDE SAĞDUYU
Sadi Özdemir
sadi.ozdemir@nbe.com.tr

Eskiden, “Türkiye, Avrupa Birliği’ne (AB) tam üye olabilir mi” diye sorunca genellikle “Bizi oyalıyorlar, keşke olabilsek ama olmamız zor” gibi yanıtlar alırdık. Sonra öyle gelişmeler, Türkiye ile AB ve ABD arasında öyle gerilimler yaşandı ki bu soruyu sormak bile anlamını yitirdi. Soru da yanıtları da değişti ve AB’ye üyeliğin gerekip gerekmediğini tartışır olduk. İki taraf birbirine ne kadar kızgın olsa da Türkiye’nin AB tam üyelik süreci uzun süre buzdolabında kalsa da mesele ortada duruyor. Son olarak Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın, “Bizi AB’ye alın, biz de...” diye başlayan yaklaşımı iki tarafı da umutlandırdı. ABD dahil birçok önemli aktörden Türkiye’nin AB’ye üyeliğinin Avrupa’ya çok güçlendireceğine dair olumlu yorumlar duyduk. Sonuçta Türkiye AB tam üyelik projesinin arkasında olduğunu siyasi iradenin tepe noktasından güçlü bir şekilde beyan etmişti. Bundan sonra Fransa ve Almanya’nın tutumları çok önemli. Türkiye ile AB aynı takımda oynuyorsa Türkiye pasını verdi. Rakip takımlarsak ya onlar ya biz gol atacağız ve birlikte olmanın sinerji etkisinden yine uzak kalacağız.

Türk iş dünyası AB süreci için çok çaba harcadı

1980’lerde merhum Turgut Özal’ın Başbakanlık döneminden itibaren Türkiye’nin AB üyelik sürecinde ‘sivil toplum örgütlerinin rolü’ ve bu kapsamda Türk iş dünyasının güçlü örgütlerinin yapabilecekleri çok önemsenmişti. 1994’te AB ile Gümrük Birliği anlaşmasının imzalanması ve başlamasıyla AB’ye ‘yırım üye’ gibi olmayı başarmıştık. Türk iş dünyasında Türkiye Odalar Borsalar Birliği (TOBB), Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği (TÜSİAD), İstanbul Sanayi Odası (İSO),

İstanbul Ticaret Odası (İTO) ve daha pek çok güçlü örgüt hepsi, ülkemizin AB tam üyelik sürecini destekledi ve bu konuda önemli katkılar sağladı. Aslında iş insanlarımız o kadar istekliydi ki sadece AB üyelik sürecini desteklemek ve bu yolda sorunlara çözüm önermek için İktisadi Kalkınma Vakfı’nı (İKV) da kurmuşlardı. İKV, bu yolun ete kemiğe bürünmüş iş dünyası örgütüdür. 26 Kasım 1965’te Türkiye ile Avrupa Ekonomi Topluluğu (AET) arasında imzalan Ankara Anlaşması’ndan sadece iki yıl sonra İTO, İSO ortak girişimiyle kurulsada sonradan ‘mütevelliye’ çok sayıda iş dünyası örgütü de katıldı. Yıllar içinde İKV’ye Fazıl Zobu, Ertuğrul Soysal, Refik Baydur, Asım Kocabıyık, Jak Kamhi, Sedat Aloğlu, Meral Gezgin Eriş gibi Türk iş dünyası tarihine damga vurmuş çok önemli isimler Başkanlık yaptı. Türkiye AB üyelik süreci zayıfladıkça İKV’nin de sesi çıkmaz oldu.

AB sürecinin yeniden canlanması neden önemli?

Geçen hafta İSO Başkanı Erdal Bahçivan, Türkiye’nin AB üyelik sürecinin canlandırılmasına dair siyasi kararlılığa vurgu yaptı ve Türk iş dünyasının en baştan beri AB sürecini desteklediğini, bundan sonra da destekleyeceğini söyledi. Aynı gün İKV delegelerinin

belirlenmesi de gündem maddesiydi. İşte böyle bir ortamda ben de İKV Başkanı Ayhan Zeytinoğlu’na, yeni gelişmeler ışığında ‘AB üyelik sürecimizin canlanmasının neden önemli olduğunu’ sordum. Zeytinoğlu şöyle yanıtladı: “AB sürecinin yeniden canlanması Türkiye’nin ekonomik durumu ve yabancı yatırımlar açısından büyük önem taşıyor. Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın AB üyelik süreci hakkındaki görüşleri ve Maliye Bakanı Şimşek’in gümrük birliğinin güncellenmesini gündeme getirmesini çok olumlu buluyoruz. İlişkiler uzun bir süredir durağan ilerliyordu. AB sürecinin canlandırılması Türkiye’nin ekonomik açıdan rahatlaması ve en büyük ihracat pazarı olan AB’ye ihracatını artırması ve yabancı yatırımlar açısından elzem bir konu. 29-30 Haziran tarihlerinde yapılan Zirve de AB liderleri Türkiye-AB ilişkilerinin geleceğine ilişkin bir rapor hazırlanması görevini verdiler. Bu

Ayhan Zeytinoğlu

rapor ilişkilerin geleceğine ışık tutacak öneriler içerecek ve Komisyonun genişlemeden sorumlu üyesi Varhelyi ve Güvenlik ve Dış Politika Yüksek Temsilcisi Borrell tarafından hazırlanacak. AP Türkiye raportörü Sanchez Amor son raporunda Türkiye’nin AB üyeliğinin gerçekleşmeyeceğini ve alternatif bir ilişki biçimi bulunması gerektiğini yazmıştı. Bu yönde düşünen çevrelerin sayısı oldukça fazla. Türkiye’nin bu gibi öneriler karşısında üyelik hedefi doğrultusundaki kararlılığını vurgulaması önemli. Ancak bunun inandırıcı olması için mutlaka tıpkı 2000’li yıllarda olduğu gibi AB reformlarına geri dönüşmesi ve ciddi bir hedef olarak ele alınması gerekiyor. Sürecin canlandırılmasına ilk olarak gümrük birliğinin güncellenmesi ile başlanabilir. Tekrar bu konuda müzakerelerin başlaması Türkiye ve AB’yi tekrar yakınlaştırır ve AB iç pazarını büyük ölçüde değiştiren yeşil mutabakat ve dijital gündem alanlarında uyum çabalarını hızlandırır.”

AB üyesi ülkelere dış ticaret fazlası veriyoruz

Bu yeni heyecan dalgası umarım kısa sürmez ve Türkiye’nin AB üyelik süreci yeni büyük kazanımlara ve mutlu sona sahne olur. Bu arada Türkiye ile AB üyesi ülkelerin dış ticaretine baktığımızda Türkiye AB’ye dış ticaret fazlası veriyor. 2022 yılında AB üyesi ülkelere ithalatımız 93,3 milyar dolar oldu. AB ülkelerine aynı yıl ihracatımız ise 103 milyar doları aştı. Bir zamanlar, merhum Bülent Ecevit’in AB üyeliğine karşı söylediği “Onlar ortak biz pazar oluruz” sözünün artık geçersiz olduğunu görüyoruz. İhracata AB üyesi ülkelere turizm gelirlerimizi de eklersek ticaret fazlamızın daha da büyük olduğu ortada. Türk iş dünyasının bütün olumsuzluklara rağmen mücadelesi, bu başarıda en büyük katkıdır.

ISO 500

93 ŞİRKETLE GIDA SEKTÖRÜ İLK SIRADA

İSTANBUL **SANAYİ** ODASI'NIN (ISO) AÇIKLADIĞI **ISO 500 2021-TÜRKİYE'NİN 500 BÜYÜK SANAYİ KURULUŞU LİSTESİNDE GIDA ÜRÜNLERİ SEKTÖRÜNDEN 93 ŞİRKET BULUNUYOR. UNILEVER 9.184.417.194,00 TL ÜRETİMDEN SATIŞLA 15 SIRA GERİLEMESİNE RAĞMEN 41'İNCİ SIRADA YER ALARAK GIDA ÜRÜNLERİ İMALATINDA İLK SIRADAKİ YERİNİ KORUDU**

ISO 500 2021 LİSTESİNDE YER ALAN GIDA ŞİRKETLERİ

GIDA ŞİRKETLERİ

2020-2021	FİRMA ADI	NET SATIŞ (TL)
26-41	Unilever San. Ve Tic. T.A.Ş.	9.184.417.194,00
36-50	Eti Gıda San. Ve Tic. A.Ş.	7.653.066.619,00
53-61	Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş.	6.046.336.935,00
48-64	Konya Şeker San. Ve Tic. A.Ş.	5.844.380.565,00
85-66	Abaloğlu Yağ San. Ve Tic. A.Ş.	5.692.074.728,00
76-71	Şenpiliç Gıda Sanayi A.Ş.	5.342.252.295,00
67-77	SÜTAŞ Süt Ürünleri A.Ş.	4.996.058.492,00
65-80	Banvit Bandırma Vitaminli Yem Sanayi A.Ş.	4.821.306.391,00
92-87	Er Piliç Entegre Tavukçuluk Üretim Pazarlama ve Ticaret A.Ş.	4.492.942.660,00
80-88	Bunge Gıda San. Ve Tic. A.Ş.	4.437.658.986,00
74-89	Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü	4.404.606.606,00
93-93	Abaloğlu Lezita Gıda Sanayi A.Ş.	4.270.900.962,00
121-106	Kayseri Şeker Fabrikası A.Ş.	3.924.668.537,00
86-108	Oba Makamçılık San. Ve Tic. A.Ş.	3.859.212.991,00
98-115	Gümüşdoğa Su Ürünleri Üretim İhracat ve İthalat A.Ş.	3.674.499.542,00
91-117	Pro Yem San. Ve Tic. A.Ş.	3.622.768.891,00
112-120	BEYPI Beypazarı Tanımsal Üretim Pazarlama San. Ve Tic. A.Ş.	3.531.200.241,00
119-130	Kılıç Deniz Ürünleri Üretimi İhr. İth. Ve Tic. A.Ş.	3.371.048.399,00
127-131	Tanım Kredi Yem San. Ve Tic. A.Ş.	3.348.210.010,00
103-142	Namet Gıda San. Ve Tic. A.Ş.	3.100.668.370,00
144		-
108-151	C.P. Standart Gıda San. Ve Tic. A.Ş.	2.924.842.414,00
171-154	Mutlu Makamçılık San. Ve Tic. A.Ş.	2.873.397.072,00
116-156	Pınar Süt Mamülleri Sanayi A.Ş.	2.856.006.363,00
113-159	Cargill Tarım ve Gıda San. Tic. A.Ş.	2.828.560.456,00
114-161	Altınmarka Gıda San. Ve Tic. A.Ş.	2.779.545.627,00
183-168	Gedik Tavukçuluk ve Tanım Ürünleri Tic. San. A.Ş.	2.712.927.689,00
172-170	Reka Bitkisel Yağlar San. Ve Tic. A.Ş.	2.699.392.160,00
150-172	Başhan Tanımsal Ürünleri Pazarlama San. ve Dış Tic. A.Ş.	2.683.655.654,00
181-174	Abaloğlu Yem Sanayi A.Ş.	2.663.284.495,00
148-190	S.S. Trakya Yağlı Tohumlar Tanım Satış Kooperatifleri Birliği	2.428.271.736,00
132-191	Durak Fındık San. Ve Tic. A.Ş.	2.427.272.150,00
252-195	Savola Gıda San. ve Tic. A.Ş.	2.388.023.905,00
230-200	Göknur Gıda Maddeleri Enerji İmalat İth. İhr. Tic. Ve San. A.Ş.	2.360.055.215,00
163-207	Memişoğlu Tanım Ürünleri Ticaret Ltd. Şti.	2.302.711.571,00
221-209	Kadooğlu Yağ San. Ve Tic. A.Ş.	2.266.047.386,00
173-214	Aves Enerji Yağ ve Gıda Sanayi A.Ş.	2.247.526.481,00
229-231	Hastavuk Gıda Tarım Hayvancılık San. Ve Tic. A.Ş.	2.101.431.388,00

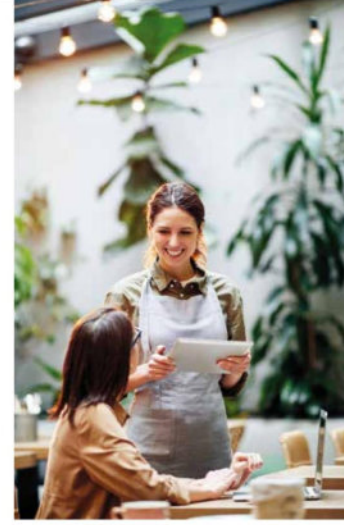
Hasan Kuş / hasan.kus@platinonline.com

İstanbul Sanayi Odası'nın (ISO) açıkladığı ISO 500 2021-Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu listesinde en fazla şirketin yer aldığı sektör, 109 şirketten 93'e gerilemesine rağmen gıda ürünleri imalatı oldu. Gıdayı; 75 şirketle ana metal sanayi, 46 kuruluşla tekstil, 42 şirketle motorlu kara taşıtı, treyler (romörk) ve yan treyler (yan romörk) sektörü takip etti. 93 gıda şirketinden 20'si listede bir önceki yıla göre yükselmeyi başanırken, 6 şirket ise ISO 500 listesine yeni giriş yaptı. Unilever 9.184.417.194,00 TL üretimden satışla 15 sıra gerilemesine rağmen 41'inci sırada bulunarak gıda ürünleri imalatında ilk sırada yer aldı. 50'nci sırada bulunan Eti Gıda sektöründe 2'nci, Türkiye Şeker Fabrikaları ise 61'inci sıradaki yeriyile

160-237	Panagro Tarım Hayvancılık Gıda San. ve Tic. A.Ş.	2.031.426.879,00
249-238	Elita Gıda San. Ve Tic. A.Ş.	2.027.053.466,00
162-244	Progıda Tarım Ürünleri San. ve Tic. A.Ş.	1.988.121.889,00
192-245	Balsu Gıda San. Ve Tic. A.Ş.	1.974.315.972,00
250	Keskinoğlu Tavukçuluk ve Damızlık İşletmeleri San. Tic. A.Ş.	1.900.642.596,00
237-254	Elvan Gıda San. Ve Tic. A.Ş.	1.881.774.087,00
182-261	Doğuş Çay ve Gıda Maddeleri Üretim Pazarlama İth. İhr. A.Ş.	1.842.555.418,00
215-266	Aynes Gıda San. Ve Tic. A.Ş.	1.831.888.451,00
233-273	Yayla Agro Gıda San. ve Tic. A.Ş.	1.796.745.579,00
179-275	Sofra Yemek Üretim ve Hizmet A.Ş.	1.786.107.413,00
208-280	Aydın Kuruyemiş San. Ve Tic. A.Ş.	1.757.126.012,00
205-289	Arslantürk Tarım Ürünleri San. İhr. ve İth. A.Ş.	1.704.348.752,00
100-314	Et ve Süt Kurumu Genel Müdürlüğü	1.591.778.458,00
277-319	Yonca Gıda Sanayi İşletmeleri İç ve Dış Ticaret A.Ş.	1.551.249.614,00
354-322	ADM Besin ve Tarım A.Ş.	1.528.814.236,00
315-323	Akyem Adana Yem Yağ Biodizel Tarım ve San. Tic. A.Ş.	1.525.559.108,00
273-324	Eksun Gıda Tarım San. ve Tic. A.Ş.	1.520.399.821,00
310-326	Ofis Yem Gıda San. Tic. A.Ş.	1.497.394.480,00
197-331	Bİfa Bisküvi ve Gıda Sanayi A.Ş.	1.477.231.545,00
301-343	Armada Gıda Tic. San. A.Ş.	1.417.999.014,00
345	Göymen Food Gıda San. ve Tic. A.Ş.	1.407.916.228,00
440-353	Unat Yağ Gıda San. Ve Tic. A.Ş.	1.389.697.987,00
259-361	Beşler Makama Un İrmik Gıda San. ve Tic. A.Ş.	1.374.677.630,00
367	—	-
367-368	Bupiliç Entegre Gıda San. Tic. A.Ş.	1.353.594.438,00
346-371	Er Yem Gıda Tarım Ürünleri San. ve Tic. A.Ş.	1.336.269.580,00
345-375	Ulusoy Un San. ve Tic. A.Ş.	1.327.767.737,00
222-376	Tadım Gıda Maddeleri San. ve Tic. A.Ş.	1.326.828.916,00
270-377	Lesaffre Turquie Mayacılık Üretim ve Ticaret A.Ş.	1.322.832.039,00
446-378	Yavuzkan Hazel Gıda San. Ve Tic. Ltd. Şti.	1.322.612.285,00
193-390	Çekok Gıda San. ve Tic. A.Ş.	1.275.215.762,00
302-391	Nuh'un Ankara Makarnası San. Ve Tic. A.Ş.	1.270.772.610,00
344-402	Doğuş Yiyecek ve İçecek Üretim San. Tic. A.Ş.	1.233.243.362,00
260-407	Yavuz Gıda San. Ve Tic. A.Ş.	1.213.252.622,00
368-412	TanımKredi Birlik Tarım Ürünleri Hayvancılık Ambalaj Petrol Nakliyat İth. İhr. San. ve Tic. A.Ş.	1.205.408.614,00
413	Sayınlar Gıda Maddeleri San. ve Tic. A.Ş.	1.203.816.288,00
185-414	Tat Gıda Sanayi A.Ş.	1.192.068.631,00
462-418	Felda İffco Gıda San. ve Tic. A.Ş.	1.179.350.254,00
409-422	Yörükoğlu Süt ve Ürünleri San. Tic. A.Ş.	1.158.487.137,00
450-426	Enka Süt ve Gıda Mamülleri San. ve Tic. A.Ş.	1.147.320.802,00
455-427	Omnia Nişasta San. Ve Tic. A.Ş.	1.145.996.538,00
424-429	Kervan Gıda San. ve Tic. A.Ş.	1.144.740.265,00
431	—	-
342-432	Pınar Entegre Et ve Un Sanayii A.Ş.	1.131.868.054,00
437	Arbel Bakliyat Hububat San. Ve Tic. A.Ş.	1.110.317.182,00
382-451	Agromey Gıda ve Yem San. Tic. A.Ş.	1.082.263.037,00
348-459	Nadir Yağ San. Ve Tic. A.Ş.	1.065.874.706,00
468	Erçal Fındık Otomotiv San. Ve Tic. A.Ş.	1.044.448.337,00
376-475	ISS Hazır Yemek Üretim ve Hizmet A.Ş.	1.032.453.209,00
371-478	Tukaş Gıda San. ve Tic. A.Ş.	1.029.141.412,00
375-479	Çamlı Yem Besicilik San. Ve Tic. A.Ş.	1.024.763.291,00
465-483	Ova Un Fabrikası A.Ş.	1.010.815.188,00
449-489	Erişler Yem San. ve Tic. A.Ş.	995.403.241,00
497	Doruk Un Sanayi A.Ş.	987.728.143,00

131.836 kişi

**EN BÜYÜK 500 ŞİRKET
ARASINDA EN YÜKSEK
İSTİHDAMI DA 131 BİN
836 KİŞİYLE GIDA
ŞİRKETLERİ SAĞLADI**

EN YÜKSEK İSTİHDAM GIDA ŞİRKETLERİNDEN

Listede hızlı yükselişleriyle dikkat çeken şirketler arasında ise 57 sıra tırmanarak 195'inci sıraya yükselen Savola Gıda, 87 sıra yükselen ve 353'üncü sırada yerini alan Unat Yağ Gıda, 68 sıra yükselerek 378'inci sıraya çıkan Yavuzkan Hazel Gıda ilgi çekmeyi başardı. Ayrıca Arbel Bakliyat Hububat ise 67 sıra yükseldi ve 437'nci sıraya adını yazdırdı. Erçal Fındık Otomotiv de 88 sıra yükselerek 468'inci sıraya tırmandı.

O Y A
Y A L I
M A N
G E N E L
Y A Y I N
Y Ö N E T M E N İ

SÜREKLİ BÜYÜYEN VE GELİŞEN BİR ENDÜSTRİ...

O. Yalın

Türkiye gıda endüstrisinde inovasyona önem veren ülkeler arasında yer alıyor. Tarımsal üretimin yanı sıra gıda işleme, ambalaj ve depolama alanlarında da fark yaratıyor. Sektörün ihracat rakamlarına bakacak olursak önümüzdeki döneme tarla-çiftlik, tedarik zincirleri, gıda endüstrisi ve gıda perakendesi alanlarında yaşanan değişim ve gelişmeler damga vuracak gibi gözüküyor...

Küresel gıda ve içecek pazarı büyüklüğünün 2023 yılı sonunda 7.2 trilyon dolara ulaşması bekleniyor. Küresel tarım pazarının ise 13.2 trilyon dolara çıkacağı tahmin ediliyor. Türkiye de 2023'e çok hızlı başladı. 2022'de Türkiye'nin tarım ürünleri ihracatı bir önceki yıla göre yüzde 15.3 artarak 34 milyar dolar olurken; ithal edilen doğrudan tarım ürünleri ise 10.4 milyar dolarlık bir hacme ulaştı. Ege İhracatçı Birlikleri'nin verilerine göre Türkiye, 2022 yılında 25 milyar dolar gıda ürünleri ihracatına imza atarken; gıda ihracatının zirvesinde 11.4 milyar dolarla hububat, bakliyat ve yağlı tohumlar yer aldı. Bu da demek oluyor ki hububat ürünleri Türkiye'nin gıda ihracatının yüzde 46'sını tek başına gerçekleştirdi. Şirketler bazında ise **İstanbul Sanayi Odası**'nın açıkladığı **ISO 500 Sanayi** Kuruluşu listesinde gıda ürünleri sektöründe 93 şirket bulunuyor. En büyük 500 şirket arasında en yüksek istihdamı da yine gıda şirketleri sağlıyor.

Biz de ağustos sayımızda pek çok çarpıcı rakama sahip olan bu 'kritik' sektörün bugününe ve geleceğine ışık tutacak bir sayı hazırlamak hedefiyle yola çıktık. Sektörden başarı öyküleri, porteler, halka açılma yolculukları, holdinglerin yeni yatırımları, gıdada enerji verimliliği ve dikkat çeken startup'lar gibi ilginizi çekecek pek çok kişi ve kurumu sizlerle bir araya getirdik.

Önümüzdeki ay buluşmak dileğiyle, keyifli okumalar...

TARIM VE GIDA
İHRACATINDA BİRİM
İHRACAT DEĞERİ
%23.4 ORANINDA
ARTARAK 1290
DOLAR/TON OLDU

İŞ DÜNYASI TEMSİLCİLERİ İLE İSTİŞARE TOPLANTISI YAPILDI

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı ve İMEAK Deniz Ticaret Odası Yönetim Kurulu Başkanı Tamer Kıran, 21 Temmuz Cuma günü, Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz'ın, İş Dünyası Temsilcileri ile İstişare Toplantısı'na katıldı.

İstanbul'da Dolmabahçe Çalışma Ofisi'nde düzenlenen toplantıda söz alan Tamer Kıran, hazırlık çalışmalarını sürdürülen,

Türkiye'nin 3 yıllık makroekonomik hedefleri ile ekonomik ve sosyal alanda izlenecek politikalarını içeren Orta Vadeli Program hakkında iş dünyasının beklenti ve önerilerini dile getirdi.

Toplantıya, Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) Başkanı Mustafa Gültepe, Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK) Başkanı Nail Olpak, **Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği (MUSİAD)** Genel Başkanı Mahmut Asmalı, **Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği**

(**TÜSİAD**) Yönetim Kurulu Başkanı Orhan Turan, Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu (TESK) Genel Başkanı Bendevi Palandöken, Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu (TÜRKNKFED) Yönetim Kurulu Başkanı Süleyman Sönmez, Uluslararası Yatırımcılar Derneği (YASED) Başkan Vekili Cengiz Eroldu, **İstanbul Ticaret Odası (İTO)** Başkanı **Şekib Avdagiç**, **İstanbul Sanayi Odası (İSO)** Yönetim Kurulu Başkanı **Erdal Bahçivan** iştirak etti.